M.A. 1st Semester Examination, 2019

SANSKRIT

PAPER—SAN-102

Full Marks : 40

Time : 2 hours

The figures in the right-hand margin indicate marks

Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable

Illustrate the answers wherever necessary

प्रश्नानां सर्वेषामुत्तरं संस्कृतेनैव प्रदेयम्

1. यथेच्छं प्रश्नचतुष्टयं समाधेयम् — 2 × 4

(क) शतपथब्राह्मणस्य कति शाखा: ? काश्च ता: ?

(ख) किं तावत् वाकोवाक्यम् ? का खलु नाराशंसी ?

(ग) अजीगर्तस्य कति पुत्रा: ? तेषां नामानि लिख्यन्ताम् ।

(*Turn Over*)

(घ) हरिश्चन्द्रस्य राजसूये यज्ञे उपस्थितानामृषीणां परिचयो दीयताम्।

(ङ) केनोपनिषद् कुत्र समुपलभ्यते ?

(च) "केनेषितं प्रेषितं मनः" — इत्यत्र 'केनषितम्' इत्यस्य कोऽर्थः ?

(छ) तत कस्मै मां दास्यतीति — इति कस्यां उपनिषदि वर्तते ? कस्योक्तिरियम् ?

(ज) यस्मिन् गृहे अतिथिः अनश्नन् निवसति तस्य गृहस्वामिनः किं भवति ?

2. यथेच्छं चतुष्टयं व्याख्येयम् — 4 × 4

(क) अहरहर्भूतेभ्यो बलिं हरेतु । तथैतं भूतयज्ञं समाप्नोति ।

अथवा

अहरहः स्वधा कुयोद्वोदपात्रात् तथैतं पितृयज्ञं समाप्नोति ।

(ख) आस्ते भग आसीनस्योर्ध्वस्तिष्ठति तिष्ठतः ।
होते निपद्यमानस्य चराति चरतो भगश्चरैवेति ।।

अथवा

चरणवै मधु विन्दति चरन् स्वादुमुदुम्बरम् ।
सूर्यस्य पश्य श्रेमाणं यो न तन्द्रयते चरंश्चरैवेति ।।

(ग) श्रोत्रस्य श्रोत्रं मनसो मनो यद्वाचो ह वाचं स उ प्राणस्य प्राणः ।
चक्षुषश्चक्षुरतिमुच्य धीराः प्रेत्यास्माल्लोकादमृता भवन्ति ।।

अथवा

प्रतिबोधविदितं मतममृतत्वं हि विन्दते ।
आत्मना विन्दते वीर्यं विद्यया विन्दतेऽमृतम् ।।

(घ) येयं प्रेते विचिकित्सामनुष्येऽस्तीत्येके नायमस्तीति चैके ।
एतद्विद्यामनुशिष्टत्वयाऽहं वराणामेष वरस्तृतीयः ।।

अथवा

न जायते म्रियते वा विपश्चिन्नायं कुतश्चिन्न बभूव ।।
अजो नित्यः शाश्वतोऽयं पुराणो न हन्यते हन्यमाने शरीरे ।।

3. यथानिर्देशं समाधेयम् — 8 × 2

(क) उपनिषत्पदार्थं निरूप्य केनोपनिषदः परिचयः प्रदीयताम् ।

अथवा

कठोपनिषदि वर्णितं नचिकेतसः प्रथमवरस्वरूपं विशदीक्रियताम् ।

(ख) पञ्चानां महायज्ञानां नामान्युल्लिख्य ब्रह्मयज्ञस्य स्वरूपं फलञ्च संक्षेपेण शतपथोक्तदिशा विव्रियताम् ।

अथवा

शुन:शेपोपाख्यानस्य सामाजिकदृष्ट्या किं तात्पर्यं तत् प्रस्तूयताम् ।